

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום ראשון י"א תמוז תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים עב.
דף היומי בהלכה: מסעיף ב' עד סעיף ג'.
מוסרי: אהבת ישראל פרק ד' מ"כן הדבר בעניננו" עד "ולפי דברינו אלה".
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ו' והנה שלמה שנה' עד פרק ט.

הדף היומי בהלכה

האם יש איסור 'צידה' בנמלים?

ובעלי חיים שהילוכם איטי מאוד מטבעם - כגון נמלים ותולעים - נחלקו הפוסקים אם יש בתפיסתם איסור צידה, או שהם נחשבים כנצודים ועומדים; ולכל הדעות אסור לתופסם בידו, משום איסור מוקצה.
[שו"ע שטז, ב, משנ"ב ז רט, וביה"ל ד"ה או; ביאורים ומוספים דרשו, 10-9]

בעל חיים שאינו יכול לברוח כשרוצים לתופסו, וכגון שרגלו פצועה, וכל שכן אם אינו מסוגל לזוז ממקומו כלל מחמת חולשה או מחלה - אין בו איסור מלאכת צידה מדאורייתא, כיון שנחשב כנצוד ועומד; אבל אסור לצודו מדרבנן. ובעל חיים ישן אשר טבעו להתעורר מיד בשעה שאוחזים בו לצודו ולברוח, אינו נחשב כנצוד, ואסור לצודו מדאורייתא.

הדף היומי בהלכה

האם מותר להכניס בשבת חתול למקום שיש בו עכבר?

את בעל החיים מכיוון בריחתו וחוסם את דרכו, או שמבלבלו כדי שיאבד את נתיב בריחתו - עובר באיסור צידה דאורייתא. והכנסת חתול למקום שנמצא בו עכבר, אינה נחשבת כשיסוי כלב ציד, כיון שאינו מעורר את החתול לרדוף אחר העכבר, אלא הוא עושה זאת מעצמו.
[שו"ע שטז, ב, ומשנ"ב י; ביאורים ומוספים דרשו, 11]

אחת הצורות של מלאכת 'צידה', היא תפיסת הנצוד על ידי כלב ציד. צידה זו אסורה בשבת, אך יש להבדיל בין אופני הצידה: המשסה כלב ציד בבעל חיים, והכלב עושה את פעולת הצידה לבדו ללא סיוע מצד האדם - עובר באיסור צידה רק מדרבנן. אולם, המשסה את הכלב בבעל החיים, והוא עצמו מסייע לצידה, כגון שמאגף

הדף היומי בהלכה

איזו צידה אסורה גם בימות החול?

עברו בליווי כלבי ציד רבים - אסורה אף בימות החול, משום 'מושב לצים'; שהוא איסור הכולל דברי שחוק שונים, המוציאים את זמנו של האדם לריק. ואמרו חכמינו ז"ל, שהנמנע אף מראיית 'שעשוע' זה של צידה, יזכה לראות לעתיד לבוא בשמחת צידת הלויתן.
[שו"ע שטז, ב, ומשנ"ב יא; ביאורים ומוספים דרשו, 13; וראה אנצ"ת ע' ליצנות]

צידה האסורה בשבת, היא אף כשנעשית לצורך שימוש בבשר בעלי החיים או בעורם, אבל בימות החול מותרת צידה זו, הן כשמטרתה שימוש פרטי והן כשמטרתה שימוש מסחרי, וכגון שהצייד מתפרנס ממכירת עורות בעלי החיים הנצודים. אולם, צידה לשם שחוק ושעשוע - כמו 'מסעות הצייד' שהיו נערכים בזמנים

נענה הגאון רבי נפתלי ואמר: לדידי אין לכלול את רבי אלהנן בין בעלי הזכרון... הוא אמנם דומה לבור סיד שאינו מאבד טיפה, אבל אין זה מכח זכירה טבעית דוקא, כי אם מרוב יראת שמים...

ליאריצייט הגאון הקדוש רבי אלהנן וסרמן זצ"ל הי"ד - י"א בתמוז תש"א

בזיכרון ברזל, והזכירו בנשימה אחת גם שמו של רבי אלהנן. נענה הגאון רבי נפתלי ואמר: לדידי אין לכלול את רבי אלהנן בין בעלי הזכרון... הוא אמנם דומה לבור סיד שאינו מאבד טיפה, אבל אין זה מכח זכירה טבעית דוקא, כי אם מרוב יראת שמים... מרוב פחד לא להיות בכלל השונה דבר אחד ממשנתו... מרוב שמחבב דברי תורה חביבות מופלגת עד שכל דיבור קטן נחשבים בעיניו להון עתק... מה פלא אם כן שהדברים נבלעין בדמו ואין השכחה שולטת בו? (גיליון דברי תורה דחסידי בעלזא)

הגה"ק רבי אלהנן וסרמן זצ"ל היה מפורסם בבקיאותו הרבה בכל חזרי תורה ובכוח זכרונו המדהים. פעם שאל את הספר שו"ת הריב"ש ממחותנו רבי מאיר אבוביץ, אב"ד נוברדוק, ובמשך חצי שנה נהג לעיין בו שעה קצרה בכל בוקר. והנה, כעבור שתי שנים מאז שהשיב את הספר לבעליו, ראווה בני ביתו כותב אגרת תורה מעמיק מזכרונו תשובה של הריב"ש כלשונה, מלה במלה. פעם כשהיו מסובים בביתו של הגאון האדיר רבי נפתלי טרופ זצ"ל בעלי תריסין מגדולי הישיבות, גלגלו ביניהם על גאונים אחדים בדור המבורכים

פניני הפרשה

לשאלת חבריו מה אמר הרבי בשיחתו, השיב החסיד כי היה צפוף, ובסעודה שלישית לא שומעים כלום - "אולם משפט אחד שמעת ממהחסידים, שהרבי אמר 'פתחו לי פתח כפתחו של בלעם'..."

פשט מחודש בדברי הז"ל שיצא מתוך טעותו של חסיד עם הארץ

בלעם".... [כוונת החסידים היתה - "פתחו של אולם", אבל בהגייה החסידית - 'אולם', נשמעה המילה לאותו חסיד כ"בלעם"].
כעבור זמן נזדמן הרב מבנדין לעירם, וסיפרו לו סיפור זה, ולאחר מכן סיפר זאת ל'שפת אמת'. אמר לו ה'שפת אמת': יהודי זה אכן אמר טוב. כתוב שבלעם ראה שליחודים יש הצלחה בזכות 'שאיין פתחיהן מכוונין'. והיינו, 'פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם'. שאין זה מכוון אחד נגד השני, שזה כמחט וזה כאולם, וזה מה שרמז בלעם, וממילא זהו 'פתחו של בלעם'... (נר לשולחן שבת מתוך 'נר יהושע')

מה טובו אהליך יעקב (במדבר כא ה)

הגאון רבי שלמה גולדשטוף חתנו של הגאון מטשעבין סיפר, כי בזמנו של ה'שפת אמת' היתה בפולין עניית נוראה. רבים מן החסידים נפשם חשקה לראות את הרבי, אולם לא היה באפשרותם לנסוע, ולכן התארגנו - עשו קופה משותפת, ובמשך חצי שנה היה כל אחד נותן מטבע עד שהצטבר סכום כסף שהיה אפשר לנסוע עמו לגור, והנוסע היה נוטל עמו קויתלעך מכל אנשי הקבוצה. אירע פעם שהגורל נפל על חסיד עם הארץ. בחזרתו, שאלוהו מה היה אצל הרבי ומה שמע. השיב להם שהיה צפוף ובסעודה שלישית לא שומעים כלום, "אולם משפט אחד שמעתי מהחסידים, שהרבי אמר 'פתחו לי פתח כפתחו של

קנין חכמה - מסילת ישרים

כיון שהציבור היה גדול, נוצר 'פקק' ביציאה מבית הכנסת. והנה לפתע רואים המתפללים אדם ניגש אל החלון, קופץ משם היישר אל הרחוב, ומשם ממשיך בריצה לביתו...

הזריזות במצוות אצל הגה"צ רבי זרח ברוורמן זצ"ל

כן היה מן הראוי להמתין מעט עד שהמהרי"ל דיסקין יסיים וישמש כסנדק? אבל, הוסיף הרב, אם אבי הבן, רבי זרח ברוורמן, הוא אותו רבי זרח שעליו, כמדומני, מספרים שקפץ מן החלון בחנוכה, אפשר להבין...
היה זה במוצאי שבת של חנוכה, כאשר כל הקהל מיהר לצאת מבית הכנסת על מנת לעסוק בהדלקת הנרות. כיוון שהציבור היה גדול, נוצר 'פקק' ליד הפתח, וחלפו כמה דקות עד שכל הציבור יצא מבית הכנסת. לפתע רואים המתפללים אדם ניגש אל החלון, וקופץ משם היישר אל הרחוב, ומשם ממשיך בריצה לביתו... היה זה רבי זרח ברוורמן, שהתלהטותו למצוות כנראה לא ידעה גבול, והוא החליט שלא להמתין בתור הרגיל ביציאה מבית הכנסת, ועשה לעצמו 'קפיצת הדרך' כדי שיוכל להדליק כמה שיותר מהר. אם אנחנו מדברים על אותו רבי זרח ברוורמן, יכולני להבין גם מדוע לא המתין עד שרבי יהושע לייב יסיים את תפילתו, אמר הרב.

"חלקי הזריזות שנים, אחד קודם המעשה ואחד אחרי כן. קודם התחלת המעשה הוא שלא יהמיץ האדם את המצוה, אלא בהגיע זמנה או בהזדמנה לפניו או בעלותה במחשבתו, ימהר יחיש מעשהו לאחוז בה ולעשות אותה, ולא יניח זמן לזמן שיתרבה בניתים" (מסילת ישרים פרק ז')

שח הגאון רבי יצחק זילברשטיין: שמעתי שכאשר הכניס רבי זרח ברוורמן זצ"ל את בנו בבריתו של אברהם אבינו, הזמין לסנדקאות את רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל. הברית היתה אמורה להתקיים לאחר 'הנץ', אבל המהרי"ל דיסקין האריך בתפילת השמונה עשרה שלו, וכשהגיע זמן קיום המצוה, עדיין עמד הגאון בתפילתו. משראה אבי הבן כך, החליט שלא להמתין עד שהגאון יסיים את התפילה, ולקח לעצמו את הסנדקאות. כאשר סיים רבי יהושע לייב את התפילה, אמרו לו שהכל כבר לאחר מעשה. מסופר שהגאון ניגש לאבי הבן ונתן לו ברכת יישר כוח על שהזדדז ולא המתין לו ולא הטריח את הציבור. ויש לי להעיר על סיפור זה, אמר הגר"י זילברשטיין, הרי כיבודו של אדם גדול בסנדקאות הוא מענייני הברית, כמו שכתוב ברמ"א בהלכות מילה, ואם

(להתעדן באהבתך מתוך 'עלינו לשבח')

"לפני השביל הצר של הספרים המוביל לחדרו של הרב אלישיב נתגלה לי מחזה מדהים: הדלת היתה נעולה מבחוץ עם מנעול גדול, והרבנית ע"ה הוציאה מפתח מכיסה ופתחה לי..."

כך שמרה הרבנית אלישיב ע"ה שלא יפריעו לבעלה הגדול בלימודו

חיים ברים זצ"ל], והוספתי שאף פעם לא הפרעתי לו. היא מיד תפסה מי אני והתנצלה: "לא הכרתי אותך"... וציוותה לבנותיה ומיד פינו לי את הדרך והזיזו את השולחן הגדול לצד כדי שאוכל לעבור.

"ואז לפני השביל הצר של הספרים המוביל לחדרו נתגלה אלי מחזה מדהים: לא יאומן אבל בעיני ראיתי, הדלת היתה נעולה מבחוץ עם מנעול גדול, והיא הוציאה מפתח מהכיס שלה ופתחה לי המנעול הגדול, ורק ככה הייתי יכול להגיע אליו, לא יאומן גודל השמירה איך שהיא שמרה שלא יפריעוהו מלימודו". (גיליון 'דברים הרבה', מרשימות אחד הנינים שליט"א)

מה טובו אהליך יעקב (במדבר כא ה)

סיפר בנו של הגאון רבי חיים ברים זצ"ל, מחותנו של רבנו הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "פעם ביקשני אבי להשתדל עבור יהודי יקר שאנו חייבים לו הכרת הטוב מסיבה מסוימת, ולהכנס לרבנו לשאול עבורו שאלה דחופה בענייני שידוך, האם לעשות שידוך מסויים או לא.

"הלכתי עבורו לבית רבנו. כשנכנסתי לדירה, ישבו בהול [חדר הכניסה] הבנות עם האמא. שאלתי אם אני יכול לשאול משהו את הרב, ענתה לי הרבנית ע"ה: אתה רואה שאי אפשר... [- שהדרך חסומה].

"הזכרתי לה שאני גיס של בנה הגאון הצדיק רבי משה [חתנו של הגאון רבי

"היהודי שאני לומד אתו עדיין לא יודע לברך, ואינו מברך ברכות התורה. האם מותר לי ללמוד אתו באופן זה?"

משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

שמצות ברכת התורה היא כמו ברכות השחר לפי חלק מהראשונים, יעויין בזה בשו"ת מהרש"ג (ח"א סימן ס"ב), ולפי דעה זו אין איסור על הלומד בלי ברכה, והברכה היא רק מצוה חשובה להודות על נתינת התורה. וכן הורה הגרי"י זילברשטיין שליט"א בשם הגרי"ש אלישיב בספר קב ונקי (סי' י"ד).
ושמעתי מחכם אחד עצה נפלאה, שכאשר מתחיל ללמוד עם היהודי יאמר בקול ברכות התורה ויכוון להוציאו ידי חובה מדין שומע כעונה.

שאלה: אני לומד תורה עם יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות במסגרת ארגון קירוב, וע"י הלימוד מתקרבים ליהדות. היהודי שאני לומד אתו עדיין לא יודע לברך, ואינו מברך ברכות התורה, האם מותר לי ללמוד אתו באופן זה? והרי ברכות התורה חיובן מן התורה?

תשובה: הורה בזה מורי ורבי הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א, שאפשר ללמוד אתם והמאור שבתורה יחזירם למוטב, ובהסתמך על דעת האחרונים

גם מי שיודע את האיסור אך אינו יודע את חומרתו - נחשב כשוגג ואסור לדבר עליו לשון הרע

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

כפי דעת חברו ולא כפי דעתו, כי לא כל הדעות שוות, שיתכן שלפי דעת חברו ולפי השגתו אולי ימצא כי אין לו עוון ואשמה. וזה פירוש הפסוק 'אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו', ומקומו הוא ערך שכלו והשגתו, כי כל אחד יש לו צד וענין בשכלו מה שאין באחר.

אופן נוסף: גם בדבר שידוע שנוהגים בו איסור, אבל לא יודעים את גודל האיסור, וכגון בזמנים שלא היה ידוע חומר האיסור של השחתת הזקן בתער - כתב בשו"ת רעק"א (ח"א פסקים סימן צז) שהטועה בזה נחשב כשוגג והוא עומד בכשרותו [ולענינו, אסור לדבר עליו לשון הרע ואינו נחשב כעובר עבירה מפורסמת]. ומבואר שם מדברי הרעק"א שהכל תלוי במציאות שבכל דור, כמה מפורסם איסור זה [וכמו שהיום ידוע לכל חומרת האיסור של השחתת בתער]. וכן הביא בשו"ת אחיעזר (ח"ג סימן כה) לגבי עדות של מחלל שבת שפתח חנותו בשבת, שאף שידע את עצם איסור מלאכה בשבת, אבל לא ידע חומר האיסור בפתיחת החנות בשבת, לכך נחשב כשוגג וכשר לעדות.

בענין לשון הרע על אדם שעבר עבירה, כותב החפץ חיים בכלל ד' מהלכות לשון הרע סעיף ג', שבאדם בינוני כסתם איש ישראל שדרכו להישמר מחטא, ונכשל בחטא רק לפעמים, ויש לתלות שעשה את הדבר שלא במתכוון, או שלא ידע שהדבר אסור; או שידע, אך חשב שזו רק חומרא ומדה טובה בעלמא שהכשרים נוהרים בזה - אזי אפילו אם ראוהו שעובר על כך כמה פעמים, אסור לגלות זאת, ואסור לשנוא אותו ולבוז לו על כך, אלא צריך לדונו לכף זכות. בביאורים ומוספים מרחיבים בדיון זה ומציינים מדברי הח"ח להלן (באמ"ח ס"ק לא), שגם אם אמרו לו במפורש שהדבר אסור, אם זהו דבר שלא מפורסם איסורו בישראל צריך שיאמר לו זאת אדם נכבד שראוי לסמוך עליו, או שיראה לו בספר שדבר זה אסור, שרק אז נחשב כמזיד אם ימשיך לעבור על כך, אבל אם אומר לו את זה אדם שאינו נכבד, אינו נחשב כמזיד, כי אולי חושב שהמוכיחו אינו יודע את הדיון.

והכלל בדברים אלו כתב בסדר היום (באזהרות לשון הרע), שישקול הדברים

העצלות בעולם הזה - עניות בעולם הבא

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים:

והנה, כאשר יבוא לעתיד לבוא לפני בית דין של מעלה, ויתבעוהו על שלא למד תורה, הלא יהיה לבז ולקלס למעלה, שהלא היה במקום כזה שהיה נקל להרויח לו תורה ומעשים טובים, ככל אשר היה רק ביכולתו. ויאמרו לו, הלא פלוני ופלוני מעריך, שניכם נתגדלתם יחד, פלוני השיג תורה ומעשים טובים הרבה, ונחשב שמה (בעולם הבא) לעשיר גדול, ואתה באת בידיים ריקניות; ראה כמה גרמה לך עצלותך! ואם יתחיל לתרץ את עצמו בתירוצים שונים, לו יהא שיקובלו התירוצים ולא יבוזו לו, מכל מקום סוף סוף עני הוא, ובמה יזכה להיות צרור בצרור החיים?" [ליקוטי אמרים פרק ד, בשינויים קלים]

"האדם ירד לעולם הזה, שהוא המקום שבו יוכל לקבץ תורה ומעשים טובים, ובשבילם יוכל לזכות לחיי העולם הבא. והנה, האיש החרוץ והזריז, רואה בכל מאמציו כחו לרכוש לו תורה ומעשים טובים הרבה, ולא יבטל אפילו יום אחד לבטלה, כי מי יודע מידת ימיו כמה הם. והאיש העצל, אינו דואג מה שיהיה לאחרית ימיו, כשיתבעוהו לדיון, ולא ישים לבו על איבוד ימיו ההולכים לבטלה. ובאמת, הלא היה בידו גם כן להרויח, ואפילו אם לא חננו ה' בכשרונות שיוכל להשיג תורה ומעשים טובים הרבה, הלא היה בידו להצטרף לאיזה שיעור תורה, שגם על ידו ירויח הרבה ולא יבא בידיים ריקניות ליום הדיון.

”אותו כומר היה שותף אישי בהצלתו. הוא דיבר תמיד על השקר הגדול של הנצרות בימי השואה, ואמר שהוא מאמין גמור בדת ישראל. אספר לך סיפור מעניין שאירע לי אתו לאחרונה...”

מעשה מדהים על בקשתו המיוחדת של כומר מחסידי אומות העולם

התהי אחריתי קמהו (במדבר כג י)

כאן חסיד אומות העולם ומבקש בקשה. נכנסתי אל מרן הגרי"ש אלישיב והצעתי בפניו את הדברים. פשוט וברור שלמרות שתיארת בפני מרן את חסידותו של הגוי הלזה, ועד כמה סייע ליהודים, פסק ואמר שאין כל היתר לקבורו אצל יהודים, אבל, הוסיף הגרי"ש אלישיב, תסביר לו שאין זו מחמת שנהא, אלא ממניעים הלכתיים גרידא, וכך עשיתי. הגוי הבין את הדברים, ואמר שדווקא משום שמעריך מאוד את היהדות, הוא מבין שיש דברים שאי אפשר לשנות בה. והנה לאחר זמן הוא מתקשר אלי שנית, ובפיו הצעה. 'כיון שאי אפשר לקבור אותי ליד יהודים יש לי רעיון, אמר. אני אצווה לשרוף את גופי לאחר שאמות, ויצררו את אפרי בתוך צלוחית, ואולי את זה כן יהיה מותר לקבור ליד יהודים והיה זה שכרי...'
ניגשתי שוב אל מרן הגרי"ש, שחיך ואמר שאין מה לעשות, וגם באופן זה אי אפשר לקבורו בקבר ישראל. התקשרתי אל הכומר, ומסרתי לו את הדברים כהווייתם, והבעתי בפניו את צערי על כך שעצה זו עדיין לא מהווה פתרון, ואי אפשר למלא את בקשתו, עד כאן הסיפור כפי שהתרחש במציאות.
התעוררות גדולה היתה לי מהסיפור הנ"ל, אמר הת"ח הירושלמי, שהעביר לי את הדברים. עד כמה עלינו להודות ולהלל שאנחנו יהודים! הנה הגוי ההוא, למרות היותו מחסידי אומות העולם, בכל זאת אין לו בשום אופן הזכות אפילו להקבר בקבר ישראל, ואפילו בתור אפר.
ואילו אנחנו, בני אברהם יצחק ויעקב, זכינו אף לחיות בקרב ישראל כל ימי חיינו! התגדלנו בבתי המדרשות, על ברכי התלמידי חכמים, והעשרנו את נפשנו בתורה וביראה. כמה מאושרים אנחנו! על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו, שקרבנו לפני הר סיני - - -

הסיפור דלהלן הועבר אלינו על ידי תלמיד חכם המתגורר בירושלים, ששמע את הדברים מיהודי יקר, מתושביה הנכבדים של שכונת 'גוש 80', הנמנה על המתפללים הקבועים בישיבת בריסק, וממתנדבי החברא קדישא בירושלים. בשיחה אקראית שניהלתי עם איש החברא קדישא, מספר התלמיד חכם, אמר לי הלה שיש לו ידידות קרובה עם כומר שוויצרי אחד. תוך כדי כך החל איש החברא קדישא לגולל בפניי את סיפור חייו, ותיאר מה עבר עליו בשואה האיומה. דע לך, אמר, כומר זה הינו יוצא דופן משאר הגויים שהכרתי, והוא מחסידי אומות העולם ממש.

בניגוד לנוצרים רבים, וכמרים במיוחד, שנטלו חלק נכבד בחורבן היהדות בשואה, והוכיחו את כוחם בשנאת עולם לעם עולם, הכומר שעליו אני מדבר- התנגד לשנאה זו בכל כוחו, וגם היה שותף אישי בהצלתו. הוא דיבר תמיד על השקר הגדול של הנצרות בימי השואה, ואמר שהוא מאמין גמור בדת ישראל, ואמר איש החברא קדישא.

האיש סיפר שמאחר שהכומר ההוא היה שותף בהצלתו, הוא חש לו הכרת הטוב ושומר איתו קשר עד עצם היום הזה. 'עד כדי כך מגיעים הדברים שלפעמים כאשר הוא מגיע לארץ ישראל, הוא מבקרני בבית.'

בשלב זה נעצר המספר קמעה, ונראה כמהרהר, ואחר כך הוסיף: אספר לך סיפור מעניין שאירע לי איתו לאחרונה. כומר זה, בידעו את האמת, חשקה נפשו להיקבר בקבר ישראל. הוא שלח לי מסמך של צוואה שבו הוא מודיע על ויתור מראש בקבורה של הכנסייה, ורצונו ובקשתו להיקבר בקבר ישראל, ובקשתו שטוחה לפני שאדאג למימוש הצוואה.

עמדתי נבוך, ולא ידעתי מה לעשות, שהרי ההלכה היא שאין קוברין עכו"ם אצל ישראל, וברור שלא מצאתי שום צד להקל בדבר. אך מאידך גיסא עומד